

ĎÁBLÍK

Elektronický zpravodaj pro členy a přátele Cally • Číslo 241 • Vychází 26. ledna 2024

Milí čtenáři,

zaujal mě přeposlaný článek, ve kterém se mimo jiné píše: „Urychlené otevření nebo rozšíření dolů není udržitelné ani z hlediska životního prostředí, ani z hlediska ekonomické udržitelnosti. Zrychlené povolovací procesy vedou k nedbalému posuzování vlivů na životní prostředí... Zvláštní obavy vzbuzuje skutečnost, že návrh by usnadnil výjimky ze stávajících standardů ochrany oblastí Natura 2000 a vody... Vzdát se našich chráněných území ve prospěch dolů namísto toho, abychom zvýšili počet těchto území, která jsou zoufale potřebná pro zastavení úbytku biologické rozmanitosti, je více než problematické.“

Článek reaguje na snahu Evropské unie urychlit těžbu některých surovin významných pro transformaci energetiky a jmenuje se „Evropská klimatická agenda nemůže zničit naše přírodní ekosystémy“. Abyste rozuměli, nezaujal mě ani tak obsah článku, jako spíše fakt, že jeho autorkou je Sirpa Pietikäinen, finská konzervativní europoslankyně z frakce evropských lidovců (EPP). Článek tedy nepsal žádný „ekoterorista“ nebo rakouský „zelený magor“.

Ve stojatých vodách české politiky si textu nejspíš nikdo nevšimne, neboť naše vnitrostátní debata o ochraně životního prostředí se stále zmítá v zajetí postojů a výroků jistého Václava Klause. „Žádné ničení planety nevidím, nikdy v životě jsem neviděl a nemyslím, že nějaký vážný a rozumný člověk by to mohl říci.“ Vzpomínáte? Už je to dávno, páně Klausovy myšlenky však zdatně rozvádějí nejen dnešní politici jím založené a zavržené strany, ale i další výrazné figury naší parlamentní scény. Byť jen málokdo natolik otevřeně, neboť nová doba velí přírodu chránit alespoň verbálně. V praxi se však naše politické strany předhánějí zpravidla v tom, kdo navrhne větší osekání občanských práv při hájení přírody a životního prostředí, a proces posuzování vlivů na životní prostředí se běžně bere jako otravná povinnost a brzda pokroku.

Než ale začneme truchlit, věnujme tichou vzpomínku kolabující slovenské ochraně přírody. Neboť i ve střední Evropě platí, že nikdy není tak zle, aby nemohlo být ještě hůř. Ve stínu mediálně viditelnějších kroků nové Ficovy vlády si u nás téměř nikdo nevšiml rozsáhlých čistek v resortu životního prostředí, které podruhé v historii ovládl nominant Slovenské národní strany. Nový ředitel Tatranského národního parku už sice stihl rezignovat, když na něj prasklo, že upytlačil vlka, národovci ale systematicky obsazují pozice a utahují šrouby. Slovenská debata o ochraně přírody se momentálně točí např. kolem otázky, zda jsou medvědi biologickou zbraní Evropské unie, kteroužto hlubokou myšlenku vypustil do světa původní ministerský kandidát SNS.

Člověk si říká, jaké zajímavé myšlenky asi přinášejí do debat v Evropském parlamentu Ficovi, Babišovi nebo Fialovi europoslanci. A co si o nich myslí jejich kolegové. Třeba Sirpa Pietikäinen.

Jiří Řehounek

V OBSAHU TAKÉ NAJDETE

Doporučení vládě k energetické transformaci.....	str. 5-7
Jak dopadne zákon o transformaci? Rozhodnou opět poslanci.....	str. 10-11

Kvetoucí trávníky a květnaté pásy v Českých Budějovicích v roce 2023

Biologové a ochránci přírody prováděli i vloni monitoring kvetoucích, tedy mozaikově a extenzivně sečených trávníků a tzv. květnatých pásů v Českých Budějovicích. V obou případech se jedná o plochy, kde po celou sezónu kvetou byliny a nabízejí potravu motýlům, včelám, čmelákům a dalšímu hmyzu. Během monitoringu byly nalezeny i ohrožené druhy.

„Monitoring kvetoucích ploch vypadá jako jarní a letní aktivita, ale my máme napilno i teď v zimě. Probíhá zpracování nasbíraného materiálu či fotografií a hlavně určování hmyzu.

Každoročně také z monitoringu vznikají závěrečné zprávy, které jsou všech zájemcům veřejně přístupné na webu,“ vysvětluje entomolog Jiří Řehounek z Cally, který monitoring koordinuje.

Monitoring kvetoucích ploch je zaměřený především na botaniku a entomologii. Botanici se zaměřují na složení rostlinných společenstev u extenzivně sečených trávníků a na uchycení kvetoucích bylin u vysévaných květnatých pásů. Entomologové sledují výskyt vybraných skupin hmyzu, hlavně motýlů, blanokřídlého hmyzu (včely, čmeláci, vosy, kutilký aj.) a býložravých brouků. Každoročně také srovnávají kvetoucí trávníky a květnaté pásy s plochami sečenými několikrát ročně nakrátko. Výsledky ukazují, že jak extenzivně sečené trávníky, tak i květnaté pásy hostí mnohem širší spektrum hmyzích druhů i jedinců, než plochy sečené krátce a často.

I letos našli biologové řadu ohrožených druhů, např. kriticky ohroženého čmeláka klamavého. Kvůli jeho výskytu se v červnu podařilo ve spolupráci s magistrátem a firmou sekající trávníky změnit plán sečí, aby tito vzácní čmeláci neztratili potravní zdroje.

„O čmelákovi klamavém jsme se dozvěděli právě díky monitoringu kvetoucích trávníků. Pokud bychom tyto plochy podrobně nesledovali, zbytečně bychom kriticky ohroženým čmelákům zkomplikovali život celoplošnou sečí. Přitom stačila drobná změna,“ vysvětluje Jiří Řehounek.

K dalším zajímavým druhům patřila např. pískorypka chrastavcová, která se objevila hned na dvou kvetoucích trávnících, a dalších pět druhů ohrožených samotářských včel. Celkem entomologové jen během monitoringu kvetoucích trávníků zaznamenali 85 druhů blanokřídlého hmyzu, z nichž 76 se vyskytovalo na extenzivně a mozaikově sečených plochách a jen 28 druhů na plochách sečených intenzivně, tedy ve městech obvyklým způsobem. Rozdíl

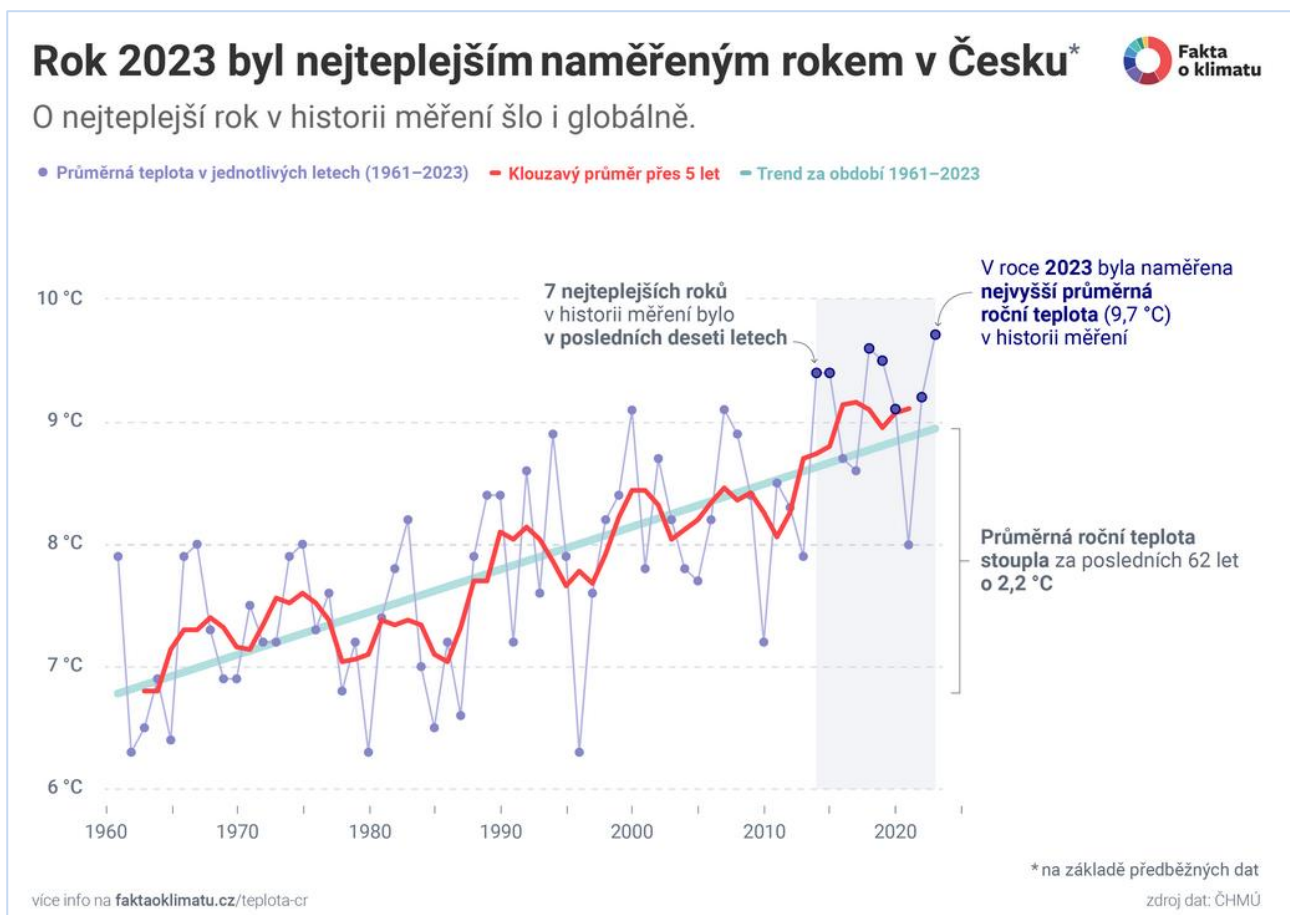
ještě více vynikne při porovnání počtu zaznamenaných jedinců. Celkem jich během monitoringu bylo 1242, z toho na extenzivně sečených trávnících 1027 a na trávnících sečených intenzivně pouze 215. Podobné výsledky vycházejí i u dalších sledovaných skupin. Určování hmyzu přitom ještě stále pokračuje, takže další překvapení nejsou vyloučena.

Tisková zpráva Cally

Zpráva z monitoringu hmyzu na extenzivně a mozaikově sečených trávnících je ke stažení zde:

https://www.calla.cz/data/hl_stranka/ostatni/Zprava_travniky_hmyz_2023.pdf

GRAF MĚSÍCE

O zákonech ve prospěch životního prostředí – ohlédnutí Zeleného kruhu za rokem 2023

Nabízíme ohlédnutí za pozitivními změnami v legislativě, která se bezprostředně dotýká životního prostředí. Do stručného přehledu jsme zařadili předpisy, které aktivně připomínkovaly členské organizace Zeleného kruhu a v nichž Ministerstvo životního prostředí hrálo důležitou roli.

Na evropské úrovni poutalo největší pozornost projednávání nařízení na obnovu přírody (Nature Restoration Law). Konečné znění [schválil na konci listopadu Výbor pro životní prostředí Evropského parlamentu](#) a Evropský parlament by nové nařízení měl definitivně schválit na konci února 2024. [Nařízení na obnovu přírody](#) je klíčová právní norma, která pomůže plnit závazky vyplývající z mezinárodních dohod o ochraně biodiverzity a klimatu. Obsahuje cíle pro zlepšení stavu řek a potoků, lesů i zemědělské krajiny

– ekosystémů, které nejen zaručují pestrou a bohatou krajinu, ale jsou i klíčové pro adaptaci i zmírňování klimatické změny. Členské organizace Zeleného kruhu, které se tématu intenzivně věnují, se shodují, že norma prošla všemi dosavadními hlasováními i díky aktivní podpoře ze strany MŽP.

„Ve Výboru pro životní prostředí dnes převládla zodpovědnost s velkou převahou. Pokud bude podobně hlasovat i celý Evropský parlament, opravdu se dočkáme zdravější a odolnější Evropy. Prospěch z toho nakonec budeme mít všichni,“ říká ředitel České společnosti ornitologické Zdeněk Vermouzek.

Zcela nový zákon o jednotném environmentálním stanovisku, který nabývá účinnosti 1. ledna 2024, má zajistit účinnou ochranu veřejných zájmů v oblasti životního prostředí při povolování stavebních záměrů. Zákon vznikl v reakci na potřebu zmírnit byrokracii při povolování staveb a současně zachovat silné postavení orgánů veřejné správy chránících životní prostředí.

„Od nového zákona si slibujeme především to, že vlivy stavebních záměrů na životní prostředí budou posuzovány ve vzájemných souvislostech a požadavky z jednotlivých oblastí si nebudou protirečit,“ uvedla ředitelka Zeleného kruhu Petra Kolínská.

Významný pozitivní vliv si ekologické organizace slibují od dvou novel energetického zákona. Ty překládalo MPO, resort Ministerstva životního prostředí aktivně pomáhal odstraňovat pochybnosti a překážky, které projednávání a schvalování

provázelo. Od konce ledna 2023 je účinná novela energetického a stavebního zákona přezdívaná [Lex OZE I](#), která zjednodušuje podmínky povolování a výstavby obnovitelných zdrojů energie. Například fotovoltaické elektrárny na větších bytových domech již nebudou potřebovat licenci na výrobu elektřiny ani stavební povolení. Snadnější by měla být i výstavba velkých zdrojů OZE.

Druhá novela, známá pod názvem [Lex OZE II](#), byla v Senátu schválena těsně před Vánoci, účinnosti nabývá 1. ledna 2024. Novela umožní zakládat energetické komunity a jejich členové budou moci mezi sebou sdílet elektřinu vyrobenou z obnovitelných zdrojů.

„Výsledná podoba předpisu se díky zapojení stakeholderů do celého procesu vyjednávání legislativy ubírá dobrým směrem a poskytuje českým obcím, domácnostem a firmám příležitost stát se v oblasti komunitní energetiky průkopníky, a to i v kontextu celé Evropy,“ uvedla k zákonu Eliška Beranová, právnička Frank Bold a UKEN.

Mezi zákony z dílny MŽP, které Poslanecká sněmovna právě projednává, patří obsáhlá novela zákona o ochraně zemědělského půdního fondu. Zelený kruh podporuje hlavní cíle novely, kterými jsou ochrana nejkvalitnější půdy před zástavbou sklady a hypermarkety, zavádění agrovoltaiky a lepšího propojení pestré krajiny se zemědělskou produkcí.

„Ekologické organizace navrhovaly v případě ochrany půdy před trvalým zábořem ještě [přísnější režim](#), ale pokud poslanci podpoří vládní návrh, bude to nepochybně krok správným směrem,“ uvedla k tomu Petra Kolínská.

Novela přináší definici agrovoltaiky, tedy instalace fotovoltaických panelů na zemědělské půdě při současném zachování zemědělské produkce. Agrovoltaika je již v zahraničí vyzkoušenou cestou, jak

citlivě sladit zemědělské hospodaření a výrobu čisté energie ze slunce. Třetí výrazná změna k lepšímu se týká zakomponování mezí, remízků, stromořadí nebo mokřadů do zemědělského půdního fondu.

Martin Rexa, koordinátor zemědělské kampaně Hnutí DUHA, k tomu řekl: „Jedná se jen o první krok, protože mnoho problémů stále zůstává a sám tento krok k plošnější obnově krajinných prvků nepovede. Klimatická změna postupuje rychlým tempem, a nemůžeme proto na nic čekat. Je potřeba začít odstraňovat další překážky a skutečně motivovat zemědělce i vlastníky půdy. Problematická je zejména tvorba krajinných prvků v rámci zemědělských dotací ze Společné zemědělské politiky, které jsou přitom jedním z hlavních faktorů, kterým se zemědělci v hospodaření řídí.“

Petra Kolínská, Tisková zpráva Zeleného kruhu

Doporučení vládě k energetické transformaci

Ekologické organizace přichází se [souborem konkrétních doporučení vládě ČR](#), jak vyřešit připomínky k Národnímu klimaticko-energetickému plánu ČR, které v prosinci zaslala ve svém [stanovisku Evropská komise](#). Organizace již [dříve upozornily](#), že podle hodnocení Evropské komise obsahuje návrh plánu celou řadu nedostatků. Týká se to zejména příliš nízkého podílu obnovitelných zdrojů (OZE), chybějících opatření pro sociálně spravedlivou transformaci ekonomiky, nedostatečně popsanych investičních potřeb a zdrojů na jejich pokrytí či příliš povrchní konzultace návrhu plánu s veřejností.

Evropská komise na druhou stranu ocenila návrh českého klimaticko-energetického plánu v oblasti energetické efektivity, zejména plán na energetické renovace budov. Za pozitivní také považuje plánované kroky k posilování energetické bezpečnosti a otevírání energetického trhu novým hráčům. Komise také oceňuje cíl konce spalování uhlí pro výrobu elektřiny a tepla do roku 2033.

V řadě oblastí však vládní návrh evropské závazky neplní. Jedná se zároveň o oblasti, kde je zlepšení primárně v zájmu samotné České republiky. Česko by mělo zvýšit cíl pro podíl obnovitelných zdrojů na spotřebě energie z 30 na minimálně 33 procent do roku 2030 a předložit konkrétní opatření, jak tohoto cíle dosáhneme. Ekologické organizace navrhují zaměřit se na posilování kapacity a flexibility přenosové a distribuční soustavy, zjednodušování povolovacích řízení (včetně vyčlenění akceleračních zón), rozvoj komunitní energetiky a dalších moderních přístupů jako je chytré řízení souladu výroby a spotřeby či akumulace energie.

Evropská komise také postrádá komplexní analýzu sociálních dopadů a konkrétní opatření pro zajištění sociálně spravedlivé transformace ekonomiky. Ekologické organizace doporučují zejména stanovit jasné cíle pro energetické renovace domů se zaměřením na nízkopříjmové domácnosti a zajistit stabilní financování těchto programů – například z výnosů prodeje emisních povolenek.

Organizace také navrhují, jak konkretizovat cíle pro výzkum a vývoj v oblasti modernizace energetiky. Navrhují i jak definovat investiční potřeby a finanční zdroje spojené s energetickou transformací. Požadují

také vyhodnocení rizik spojených se změnou klimatu, která mají dopad na energetickou infrastrukturu včetně například omezené dostupnosti vody pro chlazení jaderných elektráren.

Ve vazbě na upozornění Evropské komise, že chybí plán a ukončení dotací pro fosilní paliva, doporučují ekologické organizace přijmout definici fosilních dotací, vyčíslit reálné fosilní dotace v ČR včetně investic do plynové infrastruktury a přijmout opatření, která tyto dotace postupně vyřadí.

Evropská komise dále vidí nedostatek v samotném procesu přípravy klimaticko-energetického plánu, zejména v malém zapojení veřejnosti. První a dosud jediná konzultace návrhu s veřejností proběhla na začátku června 2023, kdy ještě nebyly k dispozici podklady a veřejnost se vyjadřovala jen k velmi širokým otevřeným otázkám. Konzultace neproběhla v souladu s Aarhuskou úmluvou a v návrhu plánu chybí část uvádějící, jak byly výsledky konzultace zohledněny, která je povinnou součástí plánu. Proto je i na základě doporučení od Evropské komise nevyhnutelné, aby se v co nejbližší době uskutečnilo druhé kolo veřejné konzultace, která zabezpečí inkluzivní zapojení veřejnosti na přípravě plánu.

Za vyřešení nedostatků plánu jsou zodpovědní ministr průmyslu a obchodu Jozef Síkela a ministr životního prostředí Petr Hladík. Návrhy na opravy Národního klimaticko-energetického plánu ČR s důrazem na doplnění konkrétních opatření by zároveň měly být integrovány do aktuálně připravovaných strategických dokumentů na národní úrovni – tedy do Státní energetické koncepce ČR (SEK) a Politiky ochrany klimatu v ČR (POK).

Jiří Koželouh, vedoucí energetického programu Hnutí DUHA, říká: „Český klimaticko-energetický plán má řadu silných stránek, ale na druhé straně je opravdu co zlepšovat. Jako ekologické organizace cítíme svoji zodpovědnost v tom pomoci. Proto jsme sestavili konkrétní doporučení vládě, jak plán opravit a doplnit například v oblasti zajištění rychlejšího rozvoje obnovitelných zdrojů či opatření proti energetické chudobě. Důvodem pro posilování sítí, odstraňování bariér pro rozvoj OZE či cílenou pomoc se snižováním energetické náročnosti bydlení není však jen reakce na stanovisko Evropské komise. Jde hlavně o náš vlastní zájem na posilování energetické soběstačnosti a zlepšování životních podmínek lidí.“

Štěpán Vizi, expert na klimatickou politiku Centra pro dopravu a energetiku, říká: „Česko bude mít v příštích několika letech k dispozici bezprecedentní objem peněz na transformaci celé energetiky. Pokud máme této šance využít, nezbytně potřebujeme kvalitní a důvěryhodnou strategii, kterou se můžeme řídit. Český návrh klimaticko-energetického plánu zatím bohužel tato očekávání nespĺňuje. V první řadě nepočítá s dostatečným rozvojem obnovitelných zdrojů energie, nevěnuje se ale dostatečně ani tématu energetické chudoby nebo ukončení dotací na fosilní paliva. Vláda má nyní šanci všechny tyto nedostatky odstranit a připravit plán, který nasměruje Česko k úspěšné transformaci.“

Miriam Macurová, vedoucí klimatické kampaně Greenpeace ČR, říká: „Připomínky Evropské komise k návrhu Národního klimaticko-energetického plánu ČR se v mnohém shodují s připomínkami, které jsme jako ekologické organizace do procesu aktualizace vnášely již od jejího začátku, ať už se jedná o navýšení cíle pro obnovitelné zdroje anebo důraz na opatření pro sociálně spravedlivou transformaci ekonomiky. Pro transparentnost celého procesu je ale také nevyhnutná inkluzivní a efektivní konzultace plánu s veřejností, která doteď neproběhla. Proto je důležité, aby se tak stalo co nejdříve, aby zůstal dostatek času na zpracování připomínek do finálního plánu samotného.“

Edvard Sequens, energetický konzultant v Calla - Sdružení pro záchranu prostředí řekl: „Použité modely transformace české energetiky umožňují vybrat nákladově optimální řešení. Politici ale řekli ne a rozhodli se zadat povinnou velkou kapacitu drahých jaderných reaktorů, omezit využití levnějších obnovitelných zdrojů a pro jistotu ještě trvají na nereálně nízkých investičních nákladech jaderných zdrojů. To vše doporučujeme v další práci změnit.“

Tisková zpráva členských organizací Zeleného kruhu a Klimatické koalice zabývajících se energetikou

Žirafy, sloni a apartmány na Lipně

Kdyby vám někdo řekl při sledování stáda slonů, že jde o žirafy, asi byste si klepali na čelo. Odkdy mají žirafy choboty? Nejsou žirafy vyšší a puntíkaté? Co nás tady taháte za nos? A tak všelijak by se možná dotyčného ptal kdokoli od předškolního věku výš. Nebo by jen zakroutil hlavou a nechal ho plácet nesmysly.

Na Lipensku už delší dobu řešíme podobný případ. Plánované apartmány VIVA Lipno byly původně nakreslené a vymyšlené jako rekreační resort. Protože však investor zjistil, že u rekreačních resortů musí proběhnout posuzování vlivů na životní prostředí (EIA), přejmenoval záměr na bytový komplex, u něhož EIA není zapotřebí. Projekt se přitom nijak nezměnil. Developer se ani nenamáhal s přimalováním puntíků na svého slona a začal ho vydávat za žirafu.

Od té doby prochází přejmenovaný záměr různými povolovacími procesy, přičemž úřady obvykle bez potíží akceptují nový účel areálu. Každý samozřejmě vidí, že apartmány v lesích, na pobřeží jezera a daleko za obcí Lipno, jejichž součástí je klub, bazén a wellness, budou sloužit k rekreaci. Zástupci investora dokonce říkali na místním šetření, že od počátku plánují bytový komplex, přestože stále mluvili o „druhém nebo třetím bydlení“, což není nic jiného než rekreace. Přesto se všichni tváří, že slon je čistokrevná žirafa a najatá advokátní kancelář ve svých podáních vážně tvrdí, že její klient slona nikdy nechoval.

Spolky chránící přírodu na Lipensku však ve všech řízeních vytrvale opakují, že v případě VIVA Lipno se nejedná o bytový komplex, a snaží se úřady a investora dotlačit do řádného procesu EIA. Odmítáme totiž potvrdit, že by se Lipenskem potulovaly žirafy s chobotem a velkýma ušima.

Jiří Řehounek

V roce 2023 se podařilo zachránit více než 250 hnízd ohrožených zemědělskou technikou

Ornitologové a ohleduplní zemědělci dohledali v roce 2023 více než 250 hnízd sedmi ptačích druhů a předešli jejich zbytečnému zničení zemědělskou technikou. Vedle nejčastěji chráněné čejky chocholaté se jednalo o motáky lužní nebo chřástaly polní, ale na Českobudějovicku se podařilo ochránit také hnízda dvou našich nejvzácnějších bahňáků – pisily čáponohé a tenkozobce opačného. Výčet druhů pak doplňují kulík říční a moták pochop. Všem, kteří se snaží o pomoc ptákům nejen v zemědělské krajině, patří velké poděkování a přání dalších úspěšně ochráněných hnízd v roce 2024.

Početnost ptáků zemědělské krajiny se dlouhodobě snižuje. Na vině je i destrukce hnízd a usmrcování mláďat zemědělskou technikou, ke kterým dochází v průběhu celé hnízdní sezony od března až do srpna. Jednou z možností, jak tomu předejít, je dohledání hnízda a jeho viditelné označení.

Přestože se jedná o časově náročnou aktivitu, postupně se přímé ochraně hnízd věnuje stále více lidí. Jen

v rámci České společnosti ornitologické se touto cestou chránilo 194 hnízd čejek a jedno hnízdo kulíka říčního, 41 hnízd motáků lužních nebo 12 hnízdišť chřástalů polních. Zcela unikátní bylo zajištění ochrany hnízda tenkozobce opačného a pisily čáponohé. Kromě ornitologů chrání ptačí snůšky i mláďata také někteří zemědělci, což představuje i nový filmový dokument ČSO.

„Bez spolupráce se zemědělci není možné hnízda ochránit. Je potěšující, že kromě ojedinělých výjimek se zemědělci staví k jejich ochraně pozitivně a označená hnízda objíždějí. Navíc, a to nás těší obzvláště, roste počet zemědělců, kteří

sami aktivně hnízda při své práci dohledávají a snaží se předejít jejich zničení,“ uvědomuje si Václav Zámečník, zemědělský specialista ČSO, zásadní roli zemědělců při ochraně hnízd. *„Právě příběh jednoho takového zemědělce se podařilo letos natočit a věříme, že jeho zkušenosti budou inspirativní i pro další,“* doplňuje Václav Zámečník.

Na nový filmový dokument se můžete podívat zde:
<https://www.youtube.com/watch?v=gjQiOpP0rPU&t=13s>.

Tisková zpráva ČSO

Ministr Výborný chce odložit potřebnou ochranu půdy proti erozi o další rok. Hrozí další oslabení ekologických ambic nových zemědělských dotací

Ministerstvo zemědělství chce Evropskou komisi požádat o odklad nových podmínek pro účinnější ochranu půdy před vodní erozí v rámci zemědělských dotací z podzimu 2024 až na podzim 2025. Původně se přitom počítalo se začátkem platnosti od jara 2024. Důvodem odkladu je pomalá příprava implementace podmínek ze strany státu. Ekologické organizace s odkladem nesouhlasí. Žádají spuštění podmínek v přechodném režimu, který by pomohl zemědělcům i státu protierozní systém vyzkoušet a předejít budoucím problémům. Zároveň náhradou žádají o zvýšení ochrany životního prostředí v rámci jiných dotačních podmínek, jelikož se jedná už o několikáté oslabení ekologických ambic Společné

zemědělské politiky.

Strategický plán Společné zemědělské politiky (SZP), schválený vládou v říjnu 2022, počítal od jara 2024 se sladěním podmínek dotací (tzv. DZES 5) s tzv. protierozní vyhláškou, podle které se snižuje přípustná potenciální ztráta půdy z ha ze 17 tun na 9 tun. V rámci nově domluvených podmínek se má výměra orné půdy vyžadující protierozní ochranu rozšířit z 580 tisíc ha na 1,28 milionu ha z celkových 2,43 milionu ha. Na těchto plochách bude možné pěstovat erozně náchylné plodiny (např. kukuřice nebo řepka) výhradně s půdoochrannými technologiemi, které jsou oproti současnému nevyhovujícímu stavu účinnější.

V červenci 2023 se ministr Výborný dohodl s ministrem životního prostředí Petrem Hladíkem na odkladu na červenec 2024, který byl komentován jako *“menší časový odklad”*, díky kterému *“budou mít [zemědělci] alespoň čas se na změnu připravit.”* Na podzim vláda požádala Evropskou komisi o změnu pravidel s účinností od 1. července 2024 s kladným vypořádáním. Z důvodu pomalých příprav implementace na straně státu však nyní hrozí, že se pravidla naplno od podzimu spustit nepodaří. Ministerstvo zemědělství proto chce požádat Evropskou komisi o další odklad, tentokrát o celý rok. Z pěti let trvání tohoto období SZP by (MZe) tak nové podmínky platily jen dva a půl roku.

Roční ztráty půdy vodní erozí přitom MZe odhaduje potenciálně až na 21 milionů tun ročně, přičemž finanční ztráty dosahují až 10 miliard ročně. Erozní škody se vlivem klimatické změny navíc zvýší do roku 2030 až dvojnásobně. Vodní erozí je ohrožena polovina zemědělsky obhospodařované půdy. Větrnou erozí, kterou stát zatím nijak koncepčně neřeší, je pak ohrožena třetina půdy.

Další odklad účinnějších protierozních pravidel by znamenal opětovné oslabení environmentálních ambic, které byly do Strategického plánu zakotveny. V únoru umožnila vláda po první dva roky zemědělcům obcházet povinnost vyčlenit část orné půdy pro přírodu a biodiverzitu. Významně se také omezila povinnost maximální velikosti monokultur na 10 ha na půdě ohrožené erozí. Omezení se dle původního Strategického plánu mělo od tohoto roku rozšířit ze 4 na zhruba 16 % půdy, ale nedošlo k tomu.

Ekologické organizace nesouhlasí s dalším odkladem protierozní ochrany o celý rok. Pokud nelze podmínky spustit naplno od podzimu 2024, měly by být spuštěny v přechodném režimu, ve kterém by bylo možné *“vychytat mouchy”* pro plné spuštění. S myšlenkou přechodného, *“zkušebního”* režimu přišel přitom sám ministr Výborný např. v souvislosti s novým systémem kontrol AMS, jehož zavedení tento rok vystavilo zemědělce potížím. Vedle přechodného režimu je také potřeba snížené ekologické ambice kompenzovat v jiných oblastech. Ohroženost půdy erozí trvale vyřeší jen dostatečně pestrá krajina. Ministerstvo by proto mělo učinit konkrétní kroky k podpoře krajinných prvků, jako jsou meze nebo liniová zeleň, a dalších mimoprodukčních ploch, které mohou rozdělit velké erozně ohrožené lány v naší krajině. V současné době je jejich podpora silně nedostatečná.

„I když s opětovným odkladem protierozních pravidel zásadně nesouhlasíme, nechceme kvůli pomalému postupu státu příliš zatížit zemědělce, kteří by nedostali dostatek času na přípravu na nová pravidla. Proto je potřeba systém spustit ve zkušebním režimu, což pomůže zemědělcům i státu, a zároveň zvýšit ekologické ambice v jiných oblastech. Odklad na podzim 2025 bez ničeho je ale neospravedlivitelný a neobhajitelný,” říká Martin Rexa z Hnutí DUHA.

„Problémy s erozí jsou jen jedním z mnoha důsledků necitlivých zásahů do krajiny v posledních desetiletích. Jakkoli je zřejmé, že bez dobré přípravy není možné nový systém spustit, další odklad posunu ke zdravější krajině by byl špatnou zprávou i s ohledem na stále viditelnější dopady klimatických změn. Dobře naplánovanou protierozní ochranou je navíc možné podpořit i biodiverzitu zemědělské krajiny, která má bohužel stále klesající trend. Pozitivní je nicméně fakt, že celá řada zemědělců už dnes přísnější protierozní ochranu praktikuje,“ říká Václav Zámečník z České společnosti ornitologické.

„Monitoring Protierozní vyhlášky v praxi zachytí jen jednotky procent nastalých erozních událostí. Nové nastavení preventivních protierozních opatření (DZES 5) povede zemědělce k tomu, aby hospodařili na svých pozemcích s respektem ke kontextu místní krajiny a hydrologie a erozním událostem předcházeli. Tento přístup naše zemědělská krajina dlouhodobě postrádá. Na kvalitě půdy navíc přímo záleží její schopnost zachytit srážkovou vodu, a tedy i odolnost zemědělství vůči stále častějším srážkovým a teplotním výkyvům,“ říká Alžběta Procházková z WWF.

Tisková zpráva NNO (redakčně upraveno)

Jak dopadne zákon o úložišti? Rozhodnou opět poslanci

Poslanecká sněmovna bude na své 87. schůzi rozhodovat o finální podobě [zákona o řízeních souvisejících s hlubinným úložištěm](#). Platforma proti hlubinnému úložišti sdružující 55 měst, obcí a spolků z vybraných lokalit vyzvala poslance, aby podpořili zákon v podobě vrácené Senátem. Ten na podnět Hany Žákové (zvolená za STAN)

chce do zákona vrátit spolurozhodující roli obou komor Parlamentu při zásadním rozhodování, pod kterými obcemi navždy skončí nebezpečný vysoceradioaktivní odpad. Z vládního návrhu předtím parlamentní spoluodpovědnost vyškrtli poslanci na návrh Ivana Adamce (ODS), aniž se dočkala obrany ze strany ministra průmyslu Jozefa Síkely (STAN), který ji starostům osobně slíbil.

Zároveň musíme vyjádřit své zklamání, že skutečně demokratické posílení práva dotčených měst a obcí spolurozhodovat, které vláda i zákonodárci odmítli, v zákoně bude chybět. V důsledku toho tak přetrvá dnešní konfliktní stav mezi státem a obecními samosprávami při hledání a povolování natolik výjimečné stavby, kterou konečné úložiště je.

Dlouhodobou bezpečnost hlubinného úložiště musí garantovat robustní výzkum a vědecké postupy, jejichž kvalita je standardně prověřována odbornou oponenturou. Jak zaznívá ze Správy úložišť radioaktivních odpadů, je možné, že z dnešních čtyřech lokalit jich po provedení geologických prací hned několik může obstát na obdobné úrovni. Pak musí přijít na řadu další důležitá hlediska jako socio-ekonomická či technicko-ekonomická.

V takovém okamžiku bude mít rozhodování o výběru ve vládě i svůj silný politický aspekt. Proto je důležité zákonem definovaným postupem v Parlamentu prověřit, zda k výběru došlo transparentně, byly zohledněny všechny podstatné souvislosti a negativní dopady také dostatečným způsobem kompenzovány. Jestliže je pro české odborníky nejbližším partnerem Finsko, které plánuje uvést do provozu první hlubinné úložiště vyhořelého paliva na světě, pak je dobré vědět, že i zde konečné rozhodnutí o úložišti [mohl učinit finský Parlament](#).

Michael Forman, mluvčí Platformy proti hlubinnému úložišti řekl: „Doufáme, že poslanci vezmou na vědomí rozhodnutí Senátu, který do zákona vrátil alespoň nutný souhlas Parlamentu. Takto významná

stavba s obrovským dopadem na vybraný region, jakou hlubinné úložiště jaderného odpadu bezesporu je, musí být odsouhlasena společností napříč celým politickým spektrem a také s ohledem na všechna související sociální, technická, environmentální a ekonomická hlediska. V tomto je nezaměnitelná a velmi důležitá role Parlamentu. Pokud Sněmovna rozhodnutí o výběru lokality v zákoně ponechá jen na vládě, nebudeme to považovat za dostatečně transparentní a budeme to brát jako zbavování se poslanceké odpovědnosti.“

Tisková zpráva Platformy proti hlubinnému úložišti

VYŠLO

Žádná jaderná elektrárna v Zwentendorfu! 30 let poté

45 let poté – Kdo by chtěl v České republice pochopit, proč je v Rakousku atomová energie stále jednoznačně odmítána, má jen málo možností, jak přijít této záhadě na kloub. Český překlad knihy, iniciovaný spolkem Slunce a Svoboda, zprostředkovává zájemcům možnost seznámit se s tehdy vedenou debatou, a to 30 let po tzv. zwentendorfském referendu, konaném 5. listopadu 1978.

Poprvé nabízí české veřejnosti hluboký pohled do rakouské duše a umožňuje ji rozumět alespoň těm, kteří to chtějí. Nejde ani tak o jaderné elektrárny, jako spíše o demokracii a otázku, zda má veřejnost vůbec právo do toho mluvit.

Zde se debata podobá diskuzi v České republice, týkající se otázky, zda by obce měly mít právo vyjádřit se k záměru, zda se v jejich oblasti má či nemá zřizovat například úložiště jaderného odpadu.

Oproti německojazyčnému originálu je česká verze knihy bez fotografií, zato s několika doplňujícími texty, které se pokoušejí navazovat na současné problémy a zároveň si kladou otázku, zda koncept tzv. jaderného státu („Atomstaat“), jak jej před desítkami let formuloval Robert Jungk, není v době COVID a umělé inteligence stále aktuální.

Jsou demokracie a některé formy technologií slučitelné? Není jaderná energie méně technickou a více etickou otázkou?

Každý, kdo se těchto hledisek nebojí a hledá inspiraci, jak kritická občanská společnost během krátké doby demokratizovala zemi proti vůli vlastní vlády v historicky unikátním procesu, by v této knize mohl najít to, co hledá (nikdy předtím a nikdy potom se občané z vlastní iniciativy a napříč všemi ideologickými postoji nespojili proti vůli vládnoucích).

Tím vlastně vytvořili celorakouskou identitu zdola, něco, co do té doby existovalo pouze na úrovni jednotlivých spolkových zemí nebo regionů).

Knihy není k dostání v knihkupectvích a vyšla v omezeném číslovaném nákladu jako pracovní verze. Je možno si ji opatřit nebo dlouhodobě zapůjčit na vyžádání u Edvarda Sequense v Calle (edvard.sequens@calla.cz) nebo u Bernharda Riepla (b.riep@eduhi.at). Na těchto adresách je také možno si vyžádat knihu „Atomový stát“ od Roberta Jungka.

Bernhard Riepl

Veronika Faktorová & Michal Hořejší: Karel Klostermann a zrod Šumavy

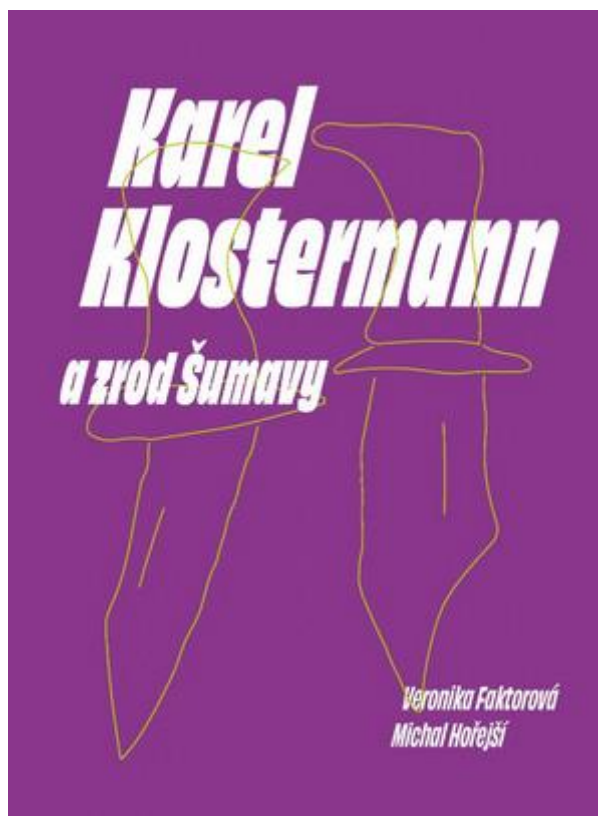
Při příležitosti sta let od úmrtí spisovatele Karla Klostermanna vyšla v Nakladatelství Jihočeské univerzity nová kniha jihočeských bohemistů Veroniky Faktorové a Michala Hořejšího. Vydání doprovází i stejnojmenná putovní výstava.

„Karel Klostermann (1848-1923) coby tvůrce kdysi jedinečné reprezentace Šumavy totiž dodnes určuje, jak se Češi k rozsáhlému pohorí vztahují. Kniha se proto odklání od obvyklé prezentace autora života a díla a vydává se cestou výkladu "básníka Šumavy" jakožto kulturního a literárního fenoménu, jenž v sobě zahrnuje jevy, jako je nástup masového turismu, nacionalizace okrajových oblastí či rozvoj knižního trhu orientovaného na profit. Záměrem knihy je problematizovat vžitě etikety "svědek zániku staré Šumavy" či "apoštol smíření mezi Čechy a Němci", a umožnit tak vrátit autora z oblasti ideologie do oblasti interpretace. Publikace není oslavou, nýbrž terapií,“ píše se na webu nakladatelství.

„Názvem knihy chceme ukázat, že představa zániku staré Šumavy na konci 19. století je nesmyslná. Zároveň odkazujeme k tomu, že on byl autor, který stál u toho, když se Šumava začala pro Čechy teprve otvírat. Ještě v 70. letech 19. století Šumavu nikdo nevyzdvihoval. Jeden publicista o ní například napsal: Les, všude samý les a nic jiného. Klostermann ale objevil její estetickou dimenzi, kterou mohli lidé sdílet,“ řekla Veronika Faktorová deníku MF DNES.

Další podrobnosti k výstavě, nové knize i možnostem jejího zakoupení najdete na webu <https://zrodsumavy.cz/>.

Jiří Řehounek

Mojmír Vlašín: Další příhody ochránce přírody

Brněnský zoolog a ochránce přírody navazuje touto útlou knížkou na předchozí svazek „Podivné příhody ochránce přírody“. Vychází opět společnou péčí Lipky a Sedmé generace.

Pro navazování potencionálních čtenářů citujeme z textu na webu Lipky: *„Druhá nůše příhod Mojžíra Vlašína opět přináší rozmarné příběhy z autorova ochránářského, politického i civilního života. Odehrávají se leckde mezi Brnem, Kubou, Norskem a Mongolskem a svérázně v nich defilují hadi, býci, kozy, tetřevi, netopýři a mnozí další pozoruhodní živočichové, například i medvěd: „Slušně jsem pozdravil: ‚Bunā ziuā!‘ Vtom se z malin vynořila medvědí hlava a ukázalo se, že domorodec v kožichu je ve skutečnosti medvěd. Aniž by mi odpověděl na pozdrav, dal se na ústup a já vzápětí taky.“ Druhé housle nehraje ani flóra, k sólu se často dostává i tvor nejpozoruhodnější – člověk tupec. Na své si přijdou i gurmáni (ovnisovka, kumys), milovníci záhad (reproverzní štyft), fandové nekonečna (Nové Mlýny) nebo brněnských surreálií (Čus bus šalina).*

Svérázný humor ani naděje na zelenější zítřky autora stále neopouštějí, což je na těchto podivných příhodách možná to nejpodivnější.“

Knížku lze zakoupit na e-shopu Lipky zde: <https://www.lipka.cz/e-shop>.

Jiří Řehounek

MALÝ OPRAVNÍK BIOLOGICKÝCH OMYLŮ

Papuchalk s kratkým „a“

Internetový vyhledávač mi oнеhdy nabídl, že bych si mohl koupit plyšového papuchálka. Pochopitelně to podle reklamní fotky nebyl papuchálek, ale – přesněji – papuchalk, tedy ikonický mořský ptáček z čeledi alkovitých.

Pokud byste pátrali po jeho platném českém názvu, můžete se dostat do potíží. Atlasy ptáků i různé servery totiž nabízejí druhová jména ploskozobý, bělobradý a severní, ačkoli ve všech případech jde o stejný druh. O zmatek v názvosloví se přičinila ornitologická názvoslovná komise, která během krátké doby dvakrát jméno změnila. Mimochodem k nelibosti velké části ornitologů i pozorovatelů ptactva.

Všichni se však naštěstí shodnou na rodovém jménu papuchalk. A pokud zůstanete v Evropě, tohle jméno vám bude stačit, neboť jiný druh tu nepotkáte.

Jiří Řehounek

ZAOSTŘENO ENVIROSKOPEM

Vybrali jsme pro vás ze 400 různých tipů na výlety po Jihočeském kraji, které všechny najdete v databázi Envirooskop na webu www.envirooskop.cz. Jeho zpracovatelem je jihočeská Krajská síť environmentálních center KRASEC.

Revitalizace Maňavského potoka (lat: 48.7873, lon: 14.0114)

U Maňavského potoka se přesvědčíte, že díky revitalizaci se vodní tok dokáže vymanit z betonového sevření. Maňavský potok a jeho pravostranný přítok protéká CHKO Šumava. Pramení na svahu pod lesními porosty vojenského újezdu Boletice, protéká loukami a pastvinami. Typickou meliorizační stavbu ze 70. let minulého století, která uměle narovnal přírozeně zvlněné koryto v neprospěch přírody i krajiny a zrychlila odtok vody, změnil projekt Lesů ČR za 3,4 miliony korun. Lesy ČR revitalizovaly více než dvoukilometrový Maňavský potok a jeho kilometrový levostranný přítok. Koryto tak opět meandruje.

Podél toku bylo vybudováno 123 kruhových protisměrných oblouků, 38 prahů, 88 stupňů a 12 tůní. Výrazně se snížil podélný sklon koryta a voda protéká pomaleji. Bylo odstraněno stávající opevnění

otevřené části toku, aby bylo docíleno nerovnoměrného proudění při proměnlivém spádu i příčném tvaru koryta.

Revitalizace příznivě ovlivní výskyt živočišných druhů vázaných na vlhké a mokřadní biotopy a tekoucí vody, jakými jsou užovka obojková, ropucha obecná, čolek obecný, čolek horský, mlok skvrnitý, rosnička zelená nebo skokan skřehotavý. Břehy potoka lemují nově vysazené původní druhy dřevin - olše lepkavá, olše šedá, vrba křehká, vrba popelavá, vrba nachová, střemcha obecná a další. V rámci realizace bylo vysazeno téměř 900 stromů a 300 keřů.

Časová náročnost: 2 hodiny

Dostupnost: Na lokalitu se dostanete z hlavní silnice Horní Planá – Volary, když pár set metrů za osadou Pihlov odbočíte vpravo do Maňavy. K revitalizovanému potoku se dostanete z Maňavy směrem na Pernek po 200 metrech. Nejbližší vlaková zastávka je 1,7 km vzdálený Pernek na Šumavě. Vhodná autobusová zastávka je Horní Planá, Pihlov, vzdálená necelých 700 metrů. Cyklistická stezka Horní Planá – Nová Pec křížuje Maňavský potok. V okolí vede červená i modrá turistická značka.

Odkaz na lokalitu na stránce Enviroskopu najdete zde:

<http://www.enviroskop.cz/?revitalizace-manavskeho-potoka>

Vybrala pro vás Romana Panská

Enviroskop je podpořen Jihočeským krajem.

Calla vás srdečně zve na besedu

Nový ptačí park Zbudovská blata

**s Kryštofem Chmelem
z České společnosti ornitologické**

Zbudovská blata se stala pátým ptačím parkem ČSO. Jak se chtějí ornitologové o blata starat? Co s regulovaným Bezdrevským potokem a melioracemi? Které ptačí druhy by měl ptačí park přilákat? A které se v něm dají pozorovat už teď?

V úterý 20. února 2024 od 17:30 hod.

Klub Horká Vana, Česká 222/7, České Budějovice

Více informací:

Calla – Sdružení pro záchranu prostředí, Fráni Šrámka 35, České Budějovice

tel.: 384 971 930, calla@calla.cz, <http://www.calla.cz>

a také na <https://www.facebook.com/spolekcalla>

Tento projekt je spolufinancován Statutárním městem České Budějovice.

Příště: 19. března - "Lipno - rekreační areál bez limitů?" s Pavlou Setničkovou

Jihočeské vycházky ke Světovému dni mokřadů

Dehtář

Sraz **3. 2. v 10:00** na pláži rybníka Dehtář v obci Dehtáře. Koukneme se, co plave na hladině, lítá okolo a pak se podle aktuální situace výskytu ptáků přesuneme na další rybníky v Českobudějovické pánvi. Přesuny autem, ideálně bychom se smršklí do nejmenšího možného počtu aut. Já budu mít jedno či dvě místa volná. Akce potrvá přibližně do 15-16 hod. Berte vhodné oblečení a kdo máte, stativový dalekohled. Já budu mít jeden k dispozici. Vede Jakub Vlček (k.vlcak@gmail.com).

České Budějovice – Vrbenské rybníky I

Sraz v neděli **4. 2. v 10:00** na [okraji PR Vrbenské rybníky](#), 150 m SZ od točny trolejbusu č. 9 v Českém Vrbném. Vycházka k Vrbenským rybníkům a okolí nebo podél Vltavy do města – podle aktuální atraktivnosti lokalit. Pozorování ptactva, povídání o ptačí oblasti Českobudějovické rybníky či příkrmování ptáků. Vede Vojtěch Kubelka (kubelkav@gmail.com, 721 018 336).

České Budějovice – Vrbenské rybníky II

Sraz ve středu **7. 2. v 9:00** na hrázi rybníka Nový Vrbenský (u naučné cedule, cca 150 m od zastávky MHD Česká Vrbné). Vycházka s pozorováním vodních ptáků, povídáním o rybnících a mokřadech, jejich ochraně a dalších tématech (krmení ptáků, určování některých druhů apod.) povede přes Vrbenské rybníky, dle počasí a přání účastníků směrem k Arpidě. Pro zájemce možnost prodloužení až do Nových Dvorů (celkem cca 4,5 km). Předpokládaný konec v 11:00, delší varianta ve 12:00 – 13:00. Na vycházku je vhodné se předem přihlásit. Vycházku organizuje Jihočeský ornitologický klub – pobočka ČSO, Odbor životního prostředí, zemědělství a lesnictví KÚ Jihočeského kraje a AOPK ČR – RP Jižní Čechy. Vedou Jan Havlíček a Tomáš Bodnár (havlicek@kraj-jihocesky.cz, 386 720 806).

Sezimovo Ústí

Sraz v sobotu **3. 2. v 9:30** na [lávce přes Lužnici](#) v Sezimově Ústí I. Čeká nás pozorování nejen vodních ptáků na řece Lužnici vlastními dalekohledy a připraveným stativovým dalekohledem. Kromě toho budeme diskutovat o významu mokřadů a nutnosti zadržování vody v krajině. Předpokládaná trasa je 3,5 km. Konec přibližně ve 12:30 u jezu Soukeník. Akce se koná za jakéhokoliv počasí a ve spolupráci s Blatským muzeem (pobočkou Husitského muzea v Táboře). Doporučené vybavení: turistická obuv, teplé oblečení, dalekohled. Exkurzi vede Mirek Bažant (bazant@husitskemuzeum.cz, 734 570 333).

Velký Tisý

Sraz v sobotu **27. 1. v 8:30** na severovýchodním okraji Služebného rybníka. Čeká nás tříhodinová nenáročná procházka kolem Služebného rybníka až k Velkému Tisému, při které budeme mít možnost pozorovat velká hejna hus a zimující kachny. Když budeme mít štěstí, ukáže se nám třeba i ledňáček nebo orel mořský. Vede Eliška Malcová (keliskamalцова@seznam.cz, 737 510 254).

Pozvánky k jednotlivým vycházkám a program v dalších krajích najdete [zde: https://www.birdlife.cz/pozvanka-na-vychazky-ke-svetovemu-dni-mokradu](https://www.birdlife.cz/pozvanka-na-vychazky-ke-svetovemu-dni-mokradu)

Zpravodaj Ďáblík pro své členy a přátele vydává:

Calla – Sdružení pro záchranu prostředí

Naše adresa: Fráni Šrámka 35, 370 01 České Budějovice

Telefony: 384 971 930, 387 311 381 • **Fax:** 384 971 939

E-mail: calla@calla.cz • **Internet:** <http://www.calla.cz> • Calla je také na [Facebooku](#)

Naše konto: 3202800544 / 0600 GE Money Bank, pob. České Budějovice

IČO: 62536761

Články do dalšího čísla posílejte do 15. 2. 2024 na edvard.sequens@calla.cz.

Databázi odběratelů spravuje Romana Panská. Chcete-li se přihlásit k pravidelnému odběru Ďáblíka, pište na romana.panska@calla.cz. Nechcete-li naopak dostávat tento zpravodaj, napište nám a my Vás vymažeme z adresáře. Všechna starší čísla občasníku Ďáblík najdete na webových stránkách Cally.

Líbil se Vám Ďáblík? Pomozte nám s jeho šířením!

Pošlete ho svým přátelům s nabídkou na pravidelný odběr do e-mailové schránky.

Můžete nám také přispět na vydávání.

Použijte číslo účtu 3202800544 / 0600 a variabilní symbol: 111.

Děkujeme!